

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ
PAVLO TYCHUNA UMAN STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ
FACULTY OF ARTS
КАФЕДРА МУЗИКОЗНАВСТВА ТА ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА
DEPARTMENT OF MUSICOLOGY AND VOCAL AND CHORAL ARTS
РЕГІОНАЛЬНИЙ НАУКОВО-ТВОРЧИЙ ЦЕНТР ХУДОЖЬБОЇ ОСВІТИ І МАЙСТЕРНОСТІ
REGIONAL SCIENTIFIC AND CREATIVE CENTER OF ART EDUCATION AND SKILLS
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗОНА НАНІ УКРАЇНИ
IVAN ZYAZUN INSTITUTE OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND ADULT EDUCATION OF THE NAPS OF UKRAINE
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
KYIV NATIONAL UNIVERSITY OF CULTURE AND ARTS
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМ. П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО
UKRAINIAN NATIONAL TCHAIKOVSKY ACADEMY OF MUSIC
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ ІМ. А. В. НЕЖДАНОВОЇ
A.V. NEZH DANOVA ODESA NATIONAL ACADEMY OF MUSIC
МІЖНАРОДНА ФЕДЕРАЦІЯ ХОРОВИХ ДИРИГЕНТІВ
ISCE-INTERNATIONAL CHORAL CONDUCTORS FEDERATION

МОЛОДЬ, ОСВІТА, НАУКА ТА МИСТЕЦТВО

YOUTH, EDUCATION, SCIENCE AND ART

Матеріали
VII Міжнародної науково-практичної інтернет-
конференції
(25-26 листопада 2021 р.)

Умань
Візаві
2021

УДК 37(06)
М 75

Редакційна колегія:

Терешко І. Г. (головний редактор), кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Козій О. М. (відпов. ред.), кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Семенчук В. В., доцент, заслужений працівник культури України, завідувач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Сушецька О. В., старший викладач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Тарасюк Л. М., викладач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету мистецтв Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 5 від 25 листопада 2021 р.)

Молодь, освіта, наука та мистецтво = Youth, education, science and art : матер. VII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Умань, 25-26 лист. 2021 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т мистецтв, Кафедра музикознавства та вокально-хорового мистецтва [та ін.] ; [редкол.: Терешко І. Г. (голов. ред.), Козій О. М. (відпов. ред.), Семенчук В. В. [та ін.]. – Умань : Візаві, 2021. – 160 с.

У збірнику опубліковані наукові тези та статті, в яких розкрито актуальні питання мистецької освіти, окреслено вектор європейського та національного розвитку.

Розраховано на спільноту науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, учителів та студентів – усіх хто цікавиться проблемами сучасної мистецької освіти.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст публікацій та може не поділяти думку автора.

УДК 37(06)

© Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, 2021

ЗМІСТ

<i>Адамович Л. П.</i> ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПСАЛМА «БЛАГОСЛОВИ, ДУШЕ МОЯ, ГОСПОДА» З ХОРОВОГО ЦИКЛУ П. ЧЕСНОКОВА «ГЛАВНЕЙШИЕ ПЕСНОПЕНИЯ ВСЕНОЩНОГО БДЕНИЯ».....	7
<i>Антонова Т. С.</i> КОМП'ЮТЕРНЕ АРАНЖУВАННЯ, ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	12
<i>Балдишюк Д. І.</i> ФЕНОМЕН ДЖАЗУ В КУРСІ «МУЗИКА ХХ СТОЛІТТЯ».....	13
<i>Балдишюк Н. А.</i> РОЗВИТОК ГОЛОСОВОГО АПАРАТУ В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ.....	17
<i>Біленька Т. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ І ДРАМАТУРГІЇ ХОРОВОЇ КОМПОЗИЦІЇ ДЕНИСА СІЧИНСЬКОГО «НЕПЕРЕГЛЯДНОЮ ЮРБОЮ».....	21
<i>Біліченко А. С.</i> ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ.....	25
<i>Богачева-Стрельцова Л. Г.</i> ПОСТАНОВКА СПІВЧОГО ДИХАННЯ: У ФОКУСІ УВАГИ СТУДЕНТИ-ХОРЕМЕЙСТЕРИ.....	29
<i>Віла-Боцман О. П.</i> СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СЛУХОВИХ ТА МЕТРОРИТМІЧНИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ХОРЕМЕЙСТЕРІВ...	31
<i>Волошин П. М., Шинкарук А. В.</i> СУЧАСНІ ВОКАЛЬНІ ТЕХНІКИ ЯК ЗАСІБ РОЗКРИТТЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ТВОРУ.....	37
<i>Галаган А. Р.</i> СЦЕНІЧНА ІНТЕРПРИТАЦІЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ ЗИМОВОЇ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНЦІВ (НА ПРИКЛАДІ ТАНЦЮ «МЕТЕЛИЦЯ»).....	39

<i>Горчинська Т. С.</i> ПЛЕНЕРНА ПРАКТИКА ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	43
<i>Голінська О. К.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ГУРТКІВ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА.....	46
<i>Гудзенко В. Д., Полєхїна В. М.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ.....	49
<i>Гусак В. А.</i> ЯКІСНІ ЗМІНИ ПРОЦЕСУ АВТОМАТИЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ІГРОВИХ РУХІВ У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	53
<i>Закернична Д. В.</i> РОЛЬ ПЕЙЗАЖНОГО ЖАНРУ ЖИВОПИСУ В РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОГО СПРИЙНЯТТЯ ШКОЛЯРІВ.....	58
<i>Кабанюк А. М.</i> ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ВЕСНЯНОЇ ОБРЯДОВОСТІ УКРАЇНЦІВ ЗАСОБАМИ ТАНЦЮ.....	63
<i>Кваснікова Т. В.</i> ІНТЕРКУЛЬТУРНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ДО ВСТУПУ У МУЗИЧНІ ВИЩІ ЄВРОПИ.....	66
<i>Козій О. М.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	69
<i>Копончук А. С.</i> РОЗВИТОК КОМПОЗИЦІЙНО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	73

<i>Косинський Ж. Х.</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ К. ПІГРОВА В РОБОТІ З МОЛДАВСЬКОЮ «ДОЙНОЮ».....	76
<i>Куценко В. А.</i> СПЕЦИФІЧНІ АСПЕКТИ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ТАНЦІВАЛЬНИХ ГУРТКАХ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	79
<i>Малій О. С.</i> ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА МАЙСТРА НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ ВАСИЛЯ ВЕРХОВИНЦЯ.....	83
<i>Макогоненко І. С.</i> ПРОЕКТУВАННЯ НАСТІННОГО ПАННО В ІНТЕР'ЄРІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМІЩЕННЯ.....	87
<i>Медведська І. М.</i> ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ.....	91
<i>Музика О. Я.</i> СУТІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ.....	94
<i>Нікітіна М. Г.</i> ДИРИГЕНТСЬКІ ТА ВИКОНАВСЬКІ ТРУДНОЩІ В РОБОТІ З ЦЕРКОВНИМ ХОРОМ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ «БОГОРОДИЦЕ ДЕВО, РАДУЙСЯ» СЕРГІЯ РАХМАНІНОВА.....	98
<i>Овчарук К. О.</i> «РІЗДВЯНЕ ДІЙСТВО» Л. В. ДИЧКО: ВИКОНАВСЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ОДЕСЬКОЇ ХОРОВОЇ ШКОЛИ.....	102
<i>Пічкур М. О.</i> ПРІОРІТЕТИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО МИТЦЯ.....	105
<i>Побірченко О. М., Миропова Г. В.</i> НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ШКОЛЯРІВ.....	110

<i>Семенова О. В., Троч І. С.</i> СТИЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНІЙ ТВОРЧОСТІ.....	115
<i>Семенчук В. В.</i> РОЗВИТОК КРЕАТИВНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ- МУЗИКАНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНО- КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ.....	119
<i>Созінова В. Б.</i> ОСНОВНІ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ ПОЛФОНІЇ. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	124
<i>Сушецька О. В.</i> ЯВИЩЕ ХОРОВОЇ ПАРТИТУРИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНОГО ХОРОВОГО ПРОСКТУ.....	129
<i>Тарасенко Н. І.</i> ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ФІЛОСОФСЬКИХ І ПСИХОЛОГО ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	132
<i>Тарасюк Л. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ АРТИКУЛЯЦІЙНОГО АПАРАТУ ПРИ СПІВІ.....	136
<i>Терешко І. Г.</i> ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ОПІ «ХОРЕОГРАФІЯ» ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ.....	141
<i>Умрихтіна О. С.</i> МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЗАДОВОЛЕННЯ СПЕЦИФІЧНОЇ ДУХОВНОЇ ПОТРЕБИ.....	145
<i>Щербіна І. В.</i> УКРАЇНСЬКЕ «ЕТНО» В КОНТЕКСТІ СВІТОВОГО МУЗИЧНОГО РУХУ «WORLD MUSIC».....	147
<i>Янковенко А. С.</i> ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВА ПІДГОТОВКА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....	152
НАШІ АВТОРИ.....	156

УДК 783.8

Адамович Л. П.

**ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПСАЛІМА «БЛАГОСЛОВИ,
ДУШЕ МОЯ, ГОСПОДА» З ХОРОВОГО ЦИКЛУ
П. ЧЕСНОКОВА «ГЛАВНЕЙШИЕ ПЕСНОПЕНИЯ
ВСЕНОЩНОГО БДЕНИЯ»**

Постать Павла Григоровича Чеснокова (1877-1944 р.) є однією з найвеличних у православному хоровому мистецтві Срібної доби. Багатогранна творча діяльність митця була перш за все пов'язана з православною Церквою, з богослужбовим співом і духовною музикою. Усі сфери творчої діяльності видатного представника нової церковної музики П. Чеснокова є взаємопов'язаними, зокрема жанровий спектр композиторської спадщини митця значною мірою зумовлений його регентською і педагогічною практикою. Духовна музична спадщина Павла Григоровича охоплює майже все коло церковного богослужіння.

Власне, хоровий цикл П. Чеснокова «Главнейшие песнопения Всенощного бдения» ор. 44 написаний для академічного мішаного п'ятиголосного хору a cappella і містить 10 номерів. Як циклічний складний (за О. Соколовим) літургійний жанр він був створений композитором під час навчання в Московській консерваторії (1914-1915 р.). На відміну від ор. 21, який є збіркою, всі номери хорового циклу належать до одного опусу. Чотири з них є гармонізаціями архаїчних наспівів: знаменного розспіву («Ангельский собор», «От юности моя») і київського розспіву («Воскресение Христово», «Взбранной воеводе») [1, с. 155]. Стосовно специфіки зазначеного хорового твору П. Чеснокова сучасний мистецтвознавець Н. Гуляницька зазначає: «Цикл, що створюється як «власне артистичне спонукання» – це виявлення «діюстилію», своєрідного авторського підходу до даної царини. Композитор отримує можливість висловити своє відношення до того, що називали «церковністю», визначити відповідну стилістику музичної мови. Чудові зразки творів, що спираються на канон та мають майстерність і високу духовність – це твори Чеснокова» [2, с. 154].

закономірності гармонії та контролюється ними. Поліфонія знаходить своє втілення в жанрах вокально-інструментальної та інструментальної музики. Жанри – мотет, ораторія, кантата, меса, прелюдія і fuga, соната, варіації, чакона, пассакалія. Застосовується мажоро-мінорна система. Зміст творів все більше віддаляється від церковної атрибутики. Композитори – Й. С. Бах, Г. Ф. Гендель, Й. Кунау, Г. Телеман, Ж. Ф. Рамо, Д. Скарлатті, М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель.

6. Друга половина XVIII- XX ст. Поліфонія в основному – складова частина складного багатоголосся, якому вона підпорядкована разом з гомофонією та гетерофонією. Різні типи викладу то чергуються у часі, то об'єднуються в спільному звучанні, являючи собою окремі прошарки [1, 19]. Використання складного багатоголосся стало необхідним чинником для створення контрасту в крупних сонатно-симфонічних та оперних формах. Синтез простих типів багатоголосного викладу, що прийшов на зміну поліфонії музикознавці називають «новою гомофонією». Відродження старовинних поліфонічних форм і жанрів, взаємодія і взаємопроникнення «строгих стильних» і сучасних принципів розвитку матеріалу – характерні риси поліфонії даного періоду. Композитори – Й. С. Бах (Меса сі мінор, «Stucifixus» та ін.), Й. Гайдн, В. А. Моцарт та Л. Бетховен (поліфонізували сонатну форму), М. Римський-Корсаков (опери), Б. Бріттен, Ф. Стравінський, П. Хіндеміт, А. Шенберг, Д. Шостакович, А. Шнітке, Р. Щедрин, М. Лисенко, К. Стеценко, О. Кошиць та інші.

Досліджені етапи еволюції поліфонії вказують на неоднорідність її значення в історичному аспекті, що пов'язано з еволюцією в музичному мисленні, в гармонії та з виникненням нових жанрів і форм музичних творів. Знання еволюційних процесів в поліфонії, в стилі, в епосі, - безперечно є важливим фактором в формуванні професійних якостей студентів-музикантів.

Список використаних джерел:

1. Григорьев С., Мюллер Т. Учебник полифонии. Москва: Музыка, 1977. 309 с.
2. [https://uahistory.co/pidruchniki/isaeva-world-literature-10-class-](https://uahistory.co/pidruchniki/isaeva-world-literature-10-class-2018-profile-level/40.php)

[2018-profile-level/40.php](https://uahistory.co/pidruchniki/isaeva-world-literature-10-class-2018-profile-level/40.php)

3. Синельникова О. В. Полифония западноевропейского средневековья и возрождения : учебное пособие для вузов. 2-е изд. Москва: Издательство Юрайт, 2021. 240 с.
4. Танеев Сергей. Подвижной контрапункт строгого письма. Лейпциг, 1909.
5. Абдуллина Г. В. Полифония. Строгий стиль: Учебное пособие. СПб.: Композитор, 2010, 60 с.
6. Абдуллина Г. В. Полифония. Свободный стиль: Учебное пособие. СПб.: Композитор, 2010, 100 с.
7. Фрайонов В. П. Учебник полифонии. Москва: Музыка, 2006. 309 с.

УДК 78.087.68:021:004.9

Сушецька О. В.

ЯВИЩЕ ХОРОВОЇ ПАРТИТУРИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНОГО ХОРОВОГО ПРОЄКТУ

Суттєва різниця існує між реалізацією хорового проєкту у реальному та у віртуальному просторах. Незважаючи на те, що явище віртуального хору відносно нове, існує чимало наукових праць, які розкривають сутність даного феномену. Серед дослідників, які долучилися до наукових розвідок з даної тематики: О. Батовська, Є. Бондар, Н. Михайлова, Ю. Мостова, Т. Овчиннікова, О. Оленіна, Г. Савельєва, Н. Степанова, Л. Тарапата-Більченко, Ю. Трач, О. Федченко, І. Шатова та інші.

Відмінність реального хорового проєкту від віртуального, серед іншого, полягає у програмному та матеріально-технічному забезпеченні, у можливій кількості учасників та, часто, у кількості залучених фахівців до його реалізації. Дані положення потребують більш детального аналізу та опису.

У випадку одноосібного керівництва певним віртуальним проектом від самого початку до його презентації, диригент-хормейстер мусить володіти певними компетентностями для втілення тієї чи іншої ідеї, серед яких також здатність працювати зі звуком в аудіоредакторах, що має суттєві відмінності від роботи з живим хором звучанням.

Очевидно, що практично усі етапи роботи із хором колективом трансформуються в процесі роботи над віртуальним хором проектом. Серед інших виділимо зміни, яких зазнає явище хорової партитури.

Для виконання власної партії артист віртуального хору повинен мати не лише зображення чи друкований текст хорової партитури, чого було би достатньо для співу у реальному хорі, а й її аудіо варіант, щоби мати змогу записати власний трек у визначеному метроритмі.

Що стосується аматорських чи деяких навчальних хорів, то для кращого опрацювання своєї партії хористами, хормейстер також може надавати записи зразкового виконання кожної хорової партії окремо, або кожної хорової партії, відтвореної на фоні звучання цілої партитури.

Такі записи мають бути виконані бездоганно: або голосом (у натуральному строї – бажано), або на музичному інструменті. У зазначеному аудіо варіанті хорової партитури неодмінно повинні бути враховані усі нюанси хорового звучання. Агогічні зміни мають відтворюватися максимально точно, яскраво та цілком зрозуміло для сприйняття усіма учасниками даного колективу.

Надзвичайно точний, ретельний підхід до підготовки аудіо варіанту хорової партитури забезпечить необхідну платформу для успішної реалізації віртуального хорового проекту. Саме такий, попередній деталізований аналіз усіх засобів виразності музичного виконання та їх зразкове відтворення хормейстером спонукатиме учасників до високохудожнього співу, максимально наближеного до уявного звучання диригента-керівника проекту.

Таким чином, перш ніж оголосити збір аудіозаписів та розпочати роботу над зведенням голосів віртуального хорового колективу, диригент, як і раніше, мусить здійснити глибоке дослідження даного хорового твору. Крім того, він має досягнути власного бездоганного, наскільки це можливо, виконання кожної

партії та цілої хорової партитури. Він має бути здатний здійснити якісний запис для кожної партії повністю, таким чином забезпечивши основу для якісного втілення задуманого віртуального проекту.

Список використаних джерел:

1. Батовська О. Сучасне академічне хорове мистецтво а саррелла як системний музично-виконавський феномен: дис. ... канд. мистецтв.: 17.00.03 / Одес. нац. муз. академія ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2015. 518 с.
2. Бондар С. Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості: монографія. Одеса: Астропринт, 2019. 388 с.
3. Михайлова Н. Трансформація ролі функції хору у музичній виставі (на прикладі театральної практики останньої третини ХХ – початку ХХІ століть): автореф. дис. ... канд. мистецтв.: 17.00.03 Х., 2012. 17 с.
4. Мостова Ю. Театралізація хорових творів як метод художньої інтерпретації: дис. ... канд. мистецтв.: 17.00.03 / Харк. Держ. Ун-т мистецтв ім. І.П. Котляревського. Х., 2003. 158 с.
5. Овчинникова Т. Хорової театр в современной отечественной музыкальной культуре: дис. ... канд. искусств.: 17.00.02 / Ростов. гос. консерватория (академия) им. С. В. Рахманинова. Ростов на Дону, 2009. 215 с.
6. Оленіна О. Ю. Мережевий проєкт як нова художня форма. URL: <https://www.visnik.org/pdf/v2016-02-18-olenina.pdf> (дата звернення – 02.04.2021).
7. Савельєва Г. В. «Lux Aurumque» Еріка Уітакера в аспекті порівняльного аналізу виконавської інтерпретації URL: <http://num.kharkiv.ua/intermusic/vypusk58.pdf#page=143> (дата звернення – 17.11.2021).
8. Степанова Н. Ю. Современные формы хорového исполнительства: к вопросу о развитии хорového искусства на рубеже ХХ-ХХІ веков. *Мир науки, культуры, образования*. № 3 (76). Барнаул: «Концепт», 2019. 566 с.
9. Тарапата-Більченко Л. Г. Онлайн-колаборації як технології музичної творчості у культурі майбутнього. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/768325.pdf> (дата звернення – 02.04.2021).

10. Трач Ю. В. Питання культурології: 36. наук. праць. Вип. 30 / Київський національний університет культури і мистецтв. *Особливості віртуальної реальності в сучасній культурі*. Київ, 2014. 216 с. С.127-133. URL: <http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/PDFpit.30.pdf> (дата звернення – 02.04.2021).
11. Федченко О. «Віртуальні хори» Еріка Вайтекера. URL: <http://mus.art.co.ua/virtualni-hory-erika-vajteker/> (дата звернення – 02.04.2021).
12. Шагова І. Віртуальний хор Еріка Вайтекера: інноваційні тенденції розвитку сучасної музики. *Музичне мистецтво і культура: Науковий вісник Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової*. Одеса, 2021. Вип. 32. Кн. 1. С. 17-30

УДК 37.017:[39(477):159.922]:[001.891:(1+37.015.3)]

Тарасенко Н. І.

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ФІЛОСОФСЬКИХ І ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

«Зневага до виховання є кроком до загибелі людей, сімей, держав і всього світу»

Я. А. Коменський

Найважливішим завданням українського суспільства було і є виховання покоління патріотів і гуманістів, для яких найвищим ідеалом є єдність особистих та національно-державних інтересів. Особлива увага у Законі України «Про загальну середню освіту» приділяється вихованню громадянина – справжнього патріота своєї країни, який свідомо ставить до своїх обов'язків, готовий до безперервного навчання та трудової діяльності на благо рідної Вітчизни.

Україна нині відроджується духовно, і тому питання національної свідомості загострюється, адже воно є основоположним поняттям для кожної нації, чинником

об'єднання її в єдине ціле на основі низки ознак: мови, етнічного походження, спільної історії, культури, спільної економіки тощо.

Безумовно, свідомість є феноменом людської життєдіяльності, має суспільний характер, що виявляється у розмаїтті таких її форм, як філософія, релігія, наука, мистецтво, мораль, правосвідомість, соціальна психологія та ін.

У різні роки до проблеми національно-патріотичного виховання зверталися українські філософи, педагоги, громадські діячі. Уперше в історії України спробу розбудови системи освіти на національному ґрунті було зроблено у роки Української революції (1917-1921). Когорту національно орієнтованих діячів освіти представляли С. Русова, С. Сірополко, Д. Дорошенко, Михайло і Олександра Грушевські, В. Науменко, Я. Чепіга, П. Холодний, М. Дем'яновський.

Проблема національно-патріотичного виховання в Україні розкривається в працях І. Бєха, О. Вишневецького, П. Ігнатенка, О. Киричука, А. Крицької, В. Мачуського, Н. Нікітіної, О. Пометун, В. Поплужного, О. Рацул, О. Сухомлинської, Г. Філіпчука, Л. Хітько та інших. Значна роль у розробці сучасної системи такого виховання належить К. Чорній, яка сформулювала методичні засади патріотичного виховання підростаючого покоління. За її переконаннями, нині пріоритетними напрямками вітчизняної науки і практики є особистісно орієнтоване виховання національно свідомого громадянина-патріота [1, с. 9-16].

На думку вчених Д. Антонович, О. Воропай, М. Грушевського, саме в середовищі національної культури можливе формування всебічно розвиненої особистості з високим рівнем національної свідомості [3].

Виховання патріотичних почуттів і переконань у процесі залучення дітей до культурної спадщини свого народу через різноманітні види мистецтва висвітлено в працях О. Духновича, Г. Ващенка, С. Русової, К. Ушинського, В. Сухомлинського, А. Макаренка. Вчені переконані, що мистецтво має великі потенційні можливості в моральному, духовному, культурному та патріотичному вихованні молоді.

У закладах освіти фундаментальною основою виховання мають бути духовність, патріотизм, моральність і гуманність – це